

Að sjá ekki skóginn fyrir sveppum

Guðríður Gyða Eyjólfsdóttir

gge@ni.is

Skógarreitir - sveppaland

- Fræi sáð og ungplöntur aldar upp í gróðrarstöð.
- Ungar trjáplöntur gróðursettar í skóglaustr land.
- Ung tré verða fyrir áföllum, sum deyja - önnur þrauka.
- Skógur vex upp, hækkar og þéttist.
- Lauf og smágreinar er deyja safnast í skógarbotn og verða smám saman að skógarjarðvegi.
- Stærri greinar brotna af, skógur er grisjaður/ snyrtur, trjáviður og trjástubbar í skógarbotni sem þroskast með ári hverju.

Hvað eru sveppir eiginlega?

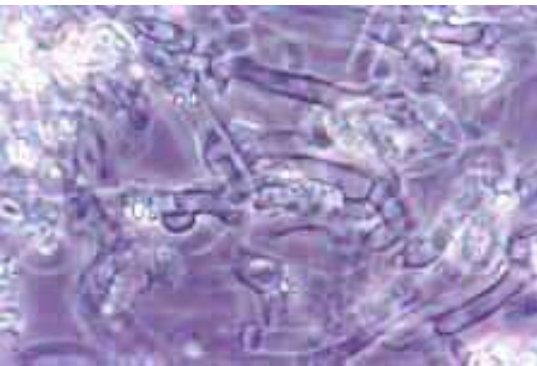
- Sveppir eru sveppir en hvorki dýr né plöntur.
- Þeir eru í sérstöku ríki – svepparíkinu.
- Það eru aldin þeirra sem við köllum sveppi og getum tínt en líkami þeirra er gerður úr fíngerðum þráðum.

Kóngssveppur og blöðkuskjálfa

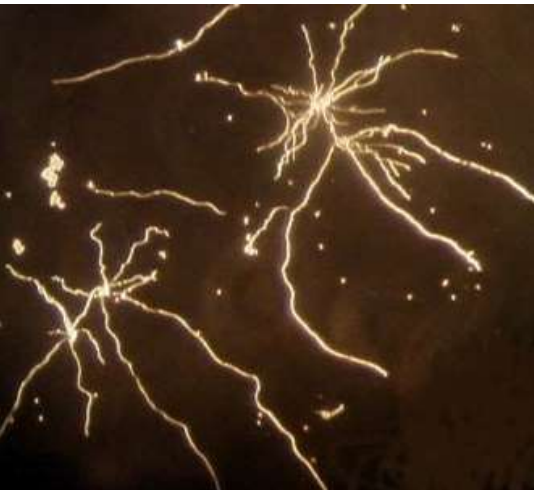
Phallus impudicus – fýluböllur
sept. 2007 í Hólavallagarði

Sveppþræðir hattsvæpps með sylgjum X 800.

© Mycologue Publications 2001

Gró sem hafa spírað í unga sveppþræði.

© Mycologue Publications 2001

Sveppir eru:

- Heilkjarna, ófrumbjarga lífverur.
- Líkami gerður úr sveppþræðum.
- Veggir sveppþræða úr kítíni.
- Til að stækka er bætt við nýjum greinum á þræðina.
- Æxlast kynjað eða vankyns. Stutt tvílitnastig. Kjarnar einlitna.
- Fjölga sér með gróum.
- Sjúga upp næringu úr umhverfinu.
- Stunda rotlífi, samlífi eða sníkjulífi.

Sníkjusveppir- sambýlissveppir

- Uppeldi. Sníkjusveppir og svepprótarsveppir.
- Gróðursetning. Svepprótarsveppir fylgi með eða tengist fljótlega rôtarkerfi trjáplöntunnar.
- Rætur ungs trés vaxa út í allar áttir og hitta fyrir svepprótarsveppi í jarðvegi. Svepprót eins trés og stundum margra sveppa verður til. Sveppir taka upp næringu og vatn handa trénu.

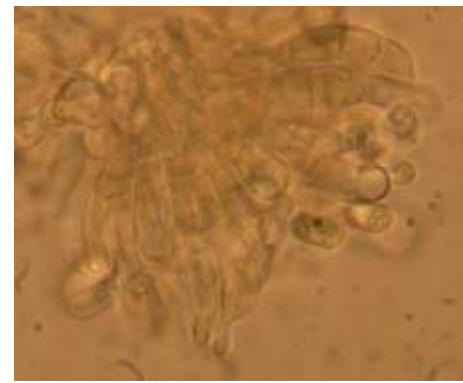
Lerkisveppur *Suillus grevillei*
t.v. og lerkiskjalda *Tricholoma*
psammopus t.h.

Rôtarkerfi lerkiplöntu
með svepprætur.

Sníkjusveppir – *Meria laricis*

Lerkibarrfellisveppur. Planta sem var gróðursett og missti barrið. Endar nála deyja fyrst. Í lok júní 2013.

Veturgamalt barr. Úr bakka sem var vakinn upp. Brúskar upp úr nál eru askhirslur af *Rhabdocline* gerð. Lok feb. 2014.

Rotsveppir á laufi og smágreinum

- Efst í jarðvegi er mikið af jarðvegssveppum sem brjóta niður lífræn efni. Smásæjir.
- Þegar tré vaxa upp breytist jarðvegur er dauð lauf og smágreinar falla af trjánum og verður nokkuð þykkt lag efst í jarðvegi. Í þessu lagi vex fjöldi rotsveppa.

Mycena adonis – goðhelma í greninálabbreiðu.

Galerina badipes – skógar-kveif á grenileifum, barri og rotnandi berki.

Lycoperdon molle – mjúkfísi undir greni.

Rotsveppir á laufi

Fjóluhelma *Mycena pura* á rotnandi greinálum. Kristnes.

Feyrutrektla *Clitocybe phyllophila* á rotnandi lerkinálum. Algeng í lerkiskógum.

Í þurrkatíð óx *Clitocybe diatreta*, á lerkifeyru. Kjarnaskógur 2012.

Hemimycena lactea – mjólkurlæpa
Stálpastaðir í Skorradal.

Haukadalur Biskupstungum

Xeromphalina caudicinalis –
hjólhattur. Kjarnaskógur.

Vaglaskógur á greninálum

Marasmiellus perforans –
barrbendingur á greninálabeði
Stálpastaðir í Skorradal.

Mycena flavoalba – gulhelma á
greninálabeði. Kjarnaskógi.

Rotsveppir á laufi

Gamundia striatula – í greninálabreiðu.
Kristnes 2009

Rotsveppir á laufi

Dufthetta *Flammulaster carpophilus* á mjög blautu, veturgömlu birkilaufi á skógarstíg. Vaðlaskógur 13. júlí 2014

Disksveppurinn *Heyderia abietis*, á dauðum furunálum þar sem var rakt. Kjarnamelar 2014.

Fúasveppir - kólfsveppir

- Fúasveppir sem brjóta niður beðmi í viði sem þá missir styrk sinn og brotnar upp og eyðist. Trénið verður eftir – **brúnfúi**.
- Fáeinir kólfsveppir ráða við að brjóta líka niður tréni í viði. Þeir valda **hvítfúa** og geta sumir brotið niður mengandi efni gerð úr fenólsameindum.

Blautir þakviðir þar sem vex hvít skán fúasvepps..
Neðri mynd sýnir brúnfúa í furustofni.

Sveppþræðir kólfsvepps
á röku timbri.

Rotsveppir á viði

Þegar trén hafa náð nokkrum þroska brotna af þeim stórar greinar, tré brotna og þegar skógur er grisjaður verða eftir stubbar. Rotsveppir þeir sem brjóta niður við vaxa á þeim.

Kolhófur, *Phellinus lundellii* á dauðum en uppistandandi stofni birkitrés. Þórðarstaðaskógur 2008.

Phaeomarasmius erinaceus á rotnandi birkigreini. Kjarnaskógur.

Viðarkveif, *Galerina marginata*

Vex á viðarkurli og á grenistubbi. Þetta er baneitraður sveppur og vex t.d. á skógarstígum.

Kjarnaskógur, Vaglaskógur, Kristnes.

Rotsveppir á víði

Hohenbuehelia fluxilis –
(víði)snubba á nýlega dauðum
stofni gulvíðis.

Basidioradulum radula – skrápberkja á
dauðum stofni gulvíðis.

Rotsveppir á við

Fauskystingur, *Tyromyces chioneus* á viði fúins birkilurks í sverði. Borulagið t.h. Hallormsstaðaskógur 2005.

Augnahnyðra, *Merismoides anamalus* á viði fúins birkilurks í sverði. Hallormsstaðaskógur.

Rotsveppir á viði

Hyphodontia subalatacea, tannberkja sést hér á mjög fúnum birkiviði í Tannberkja myndar fyrst hvíta skán sem síðan gulnar. Hallormsstaðaskógur.

Skorpuskinni, ***Stereum rugosum*** á birkigreini í Haukadal 2006.

Netskán, ***Ceriporia reticulata***, á birkilurk. Haukadalur 2006.

Rotsveppir á viði

Vænglingur, *Panellus mitis*, á bol grenitrés sem hafði verið fellt í grisjun. Nú fundinn víða um land. Daníelslundur 2007.

Rotsveppir á viði

Basidioradulum radula – skrápberkja á trjástubbi, líklega greni. Reykjavík.

Smjörsteiktir og rjómalagaðir villisveppir

Laugaland á Þelamörk
sunnudag kl. 13.

Takk fyrir

Úrvals hráefni. Lerkisveppur í Naustaborgum við Akureyri haustið 2011.

